

РОЗДІЛ І

СУЧАСНА БІБЛІОТЕКА ВНЗ

УДК 027.7

А. П. Шакула,
директор НБ МДУ

НБ МДУ у 2014 році: стислий огляд за основними напрямками діяльності

У статті висвітлені основні напрямки діяльності наукової бібліотеки МДУ протягом 2014 року та проблеми, які виникли у процесі їх реалізації.

Ключові слова: наукова бібліотека МДУ, документальний фонд, інформаційні ресурси, інформаційна культура, культурно-просвітницька діяльність, науково-дослідна діяльність, університетська наука, світовий науковий простір, співробітництво, корпоративна діяльність.

Діяльність бібліотеки у 2014 році була спрямована на документальне та інформаційне забезпечення освітньо-наукових та виховних процесів університету, створення електронного та документального інформаційного середовища як ефективною складовою інфраструктури університету. В основу було покладено «Стратегію розвитку наукової бібліотеки Маріупольського державного університету на 2014–2018 роки», що ухвалена рішенням вченої ради університету (протокол №3 від 27.11.2013). Реалізація цілей та завдань, що стояли перед бібліотекою протягом року, визначалася наступними напрямками:

- бібліотечне та інформаційно-ресурсне забезпечення навчально-виховної, наукової діяльності університету;
- впровадження та використання новітніх інформаційних

- технологій;
- надання інформаційно-бібліотечних послуг;
 - виховання інформаційної культури у студентської молоді;
 - культурно-просвітницька діяльність;
 - науково-дослідна діяльність;
 - сприяння інтеграції університетської науки до світового наукового простору;
 - корпоративна діяльність та співробітництво з бібліотеками, установами та організаціями зарубіжжя і країни.

Виконанню поставлених завдань сприяла робота *дорадчих та координаційних органів*: ради при директорі бібліотеки, науково-методичної ради бібліотеки, комісії по збереженню фонду. У цьому році було створено робочу групу з інформаційного представництва бібліотеки в мережі Інтернет, яка координує роботу сайту бібліотеки, блогів та сторінок у соціальних мережах, надає інформацію про бібліотеку, її діяльність та просуває послуги бібліотеки до світових інформаційних каналів.

Загальновідомо, що неодмінною складовою успішної діяльності бібліотеки є компетентність та кваліфікація її працівників, тому приділялося багато уваги саме цим питанням. Так, три співробітника бібліотеки пройшли навчання на курсах підвищення кваліфікації Інституту менеджменту освіти НАПНУ та по їх закінченні отримали сертифікати. Також співробітники мали можливість приймати участь у міжнародній науково-практичній конференції «Бібліотеки ВНЗ: зміст та стратегія розвитку в інформаційному суспільстві» (НБ Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова), у вебінарах з бібліотечної, бібліографічної та інформаційної діяльності. Вже традиційно було проведено науково-методичний семінар з питань науково-дослідної діяльності бібліотеки та семінар-практикум для бібліотекарів відділу обслугову-

вання з питань роботи у програмі ІРБІС-64.

Для бібліотекарів Маріуполя, в рамках міської корпоративної «Школи бібліотекаря-практика», бібліотекною були проведені *семінари-практикуми* «Куратор контенту» та «Блог в Blogger».

Важливим напрямком діяльності бібліотеки залишається *формування документального бібліотечного фонду* згідно інформаційним та освітньо-науковим потребам університету. За рік фонд поповнився більше, ніж на 2,5 тис. примірників навчальних, наукових, довідкових та художньо-публіцистичних видань (на 43 % більше, ніж у 2013 р.), загальний же документальний бібліотечний фонд на цей час становить понад 155,5 тис. примірників видань. Протягом року перевага у комплектуванні надавалася науковим виданням, навчальна література закупалася, в основному, для нових спеціальностей: «Управління фінансово-економічною безпекою», «Системний аналіз», «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування», «Місьцеве самоврядування», «Правознавство», «Здоров'я людини», «Документознавство та інформаційна діяльність». До фонду бібліотеки надійшло 390 примірників праць науковців та викладачів університету за всіма спеціальностями, і на початок 2015 року загальний фонд праць викладачів університету на паперових носіях інформації становить понад 10,5 тис. примірників.

Також діяльність бібліотеки була спрямована на забезпечення доступу користувачів бібліотеки як до власних електронних інформаційних ресурсів, так і до вітчизняних та світових.

Пріоритет у формуванні електронних інформаційних ресурсів бібліотеки надавався *власним електронним інформаційним ресурсам*, які складаються з Електронного каталогу (ЕК), Електронної картотеки статей (ЕКС),

Електронної бібліотеки (ЕБ), Баз даних «Публікації про МДУ», «Праці вчених МДУ», БД службового призначення, веб-сайту бібліотеки, блогів та інформаційних сторінок бібліотеки у соціальних мережах. Протягом 2014 року власні електронні ресурси поповнилися 8 тис. записів і зараз їх обсяг становить понад 123 тис.

Власні електронні ресурси бібліотеки (у записах)

Відділи	Електронні ресурси	2014 (на кінець року)	за 2014 додано	2013 (на кінець року)
Відділ комплектування та наукової обробки документів	Електронний каталог	20599	1674	18925
	БД «Реєстрація періодичних видань»	15208	284	17546
	БД «ВУЗ. Навчальні дисципліни»	3676	814	2862
Інформаційно-бібліографічний відділ	Електронна картотека статей	71099	3957	67417
	БД «Епіграфи»	2735	0	2735
	БД «Вірші мовою оригіналу й перекладів»	1283	0	1283
	БД «Інтернет-адресації»	1483	0	1483
	БД «Архів виконаних довідок»	884	35	849
	БД «Праці викладачів МДУ»	3920	477	3443
Відділ інформаційних технологій та комп'ютерного забезпечення	БД «МДУ у ЗМІ»	1767	87	1680
	Електронна бібліотека	1003	876	127
ВСЬОГО		123657	8204	118350

Проведено модернізацію *веб-сайту бібліотеки* (<http://libr-margu.narod.ru/>), що дозволило розширити можливості з надання інформації користувачам, збільшити

відвідування сайту та його географію. Для викладачів та науковців сайт дає огляд найвідоміших реферативних баз даних Інституту наукової інформації (ISI) Web of Sciences, Web of Knowledge, реферативної бази даних Scopus видавництва Elsevieri, Index Copernicus (IC) та ін., містить інформацію про заходи з підвищення наукометричних показників праць авторів, має корисні посилання до світових електронних ресурсів, у тому числі до Всесвітнього електронного каталогу. Також важливим джерелом інформації за різноманітними питаннями є блоги *БібліОнус* (<http://literaturhjobzor.blogspot.com/>), *Бібліо.net* (<http://biblioobzor.blogspot.com/>) та інформаційна сторінка групи «*Наукова бібліотека МДУ*» у соціальній мережі ВКонтакте (http://vk.com/club_libmargu). У 2014 році було відкрито ще одну сторінку – у соціальній мережі Facebook «*Бібліотека – науковцю*» (<https://www.facebook.com/biblio.nauk/>), яка знайомить з новинами у науковому світі, з новими надходженнями наукової літератури до бібліотеки, виданнями та бібліографічними покажчиками бібліотеки, рекомендує відкриті освітні та наукові ресурси, а також поширює інформацію з індексування наукових статей, новинок періодичних видань та ін.

Було подовжено надання користувачам бібліотеки *доступу до світових та вітчизняних електронних ресурсів*. Протягом року користувачі бібліотеки у читальних залах мали змогу користуватися колекціями ресурсів вільного доступу: «*Наукова періодика*», E-books diretory, OAPEN, ScienceDirect, Socience.gov та ін., а також пошуковими системами наукової інформації вільного доступу Scirus, CiteSeer, Googu. На жаль, передплатених світових баз даних бібліотека не має. Для задоволення інформаційних навчальних і наукових потреб студентів, аспірантів, викладачів та науковців університету бібліотекою протягом року надавалися 13 як постійних, так і

обмежених *тестових доступів* до відомих комерційних зарубіжних електронних ресурсів, періодичних видань та баз даних, серед яких JournalTOCs (Великобританія), Web of Science (США), Ebook Library (США), PressDisplay (Канада), Polpred.com. Огляд ЗМІ (Росія). Також користувачам надавався постійний тестовий доступ до вітчизняного електронного ресурсу видавництва «Центр учбової літератури» та обмежений тестовий доступ до електронного ресурсу «Кассіопея – сузір'я українських книжок». В цьому році було створено *читальний зал електронних ресурсів економіко-правового факультету*, де для зручності студентам на робочі столи комп'ютерів було виведено ярлики з посиланнями на повні тексти літератури за спеціальностями факультету, на електронні ресурси бібліотеки та світові електронні ресурси у вільному доступі, а також електронні ресурси крупних бібліотек країни та зарубіжжя.

Протягом року здійснювалося *довідково-бібліографічне та інформаційне обслуговування* користувачів бібліотеки. За рік було виконано 6455 запитів шляхом надання складних бібліографічних та фактографічних довідок як у традиційній, так і у віртуальній формах. Також було підготовлено та розіслано кафедрам 102 бюлетеня нових надходжень літератури; присвоєно 1777 індексів УДК та 110 індексів ББК до наукових робіт викладачів і студентів університету; надано 1379 бібліографічних консультацій студентам з оформлення списків літератури, з роботи з внутрішніми та зовнішніми базами даних, картковим довідковим апаратом бібліотеки. Для викладачів факультету іноземних мов та філологічного факультету в рамках Дня кафедр проводилися інформаційно-бібліографічні консультації з методики пошуку інформації за допомогою інформаційно-бібліотечної програми ІРБІС-64. На замовлення кафедр для студентів

чотирьох спеціальностей проводилися протягом року огляди літератури.

Огляд літератури	Спеціальність, курс
Огляд підручників з риторики	Мова і літ. (рос.), 2 курс
Огляд підручників з іміджелогії	Журналістика, 2 курс
Огляд словників з російської мови	Мова і літ. (рос.), 1 курс
Огляд навчальної та наукової літератури з античної та давньоукраїнської літератури	Укр. мова і літ., 1 курс

Бібліотекою завжди приділялася значна увага вихованню інформаційної культури та популяризації бібліотечно-бібліографічних знань у студентської молоді. Так, протягом року для студентів молодших курсів університету було проведено 6 теоретичних та 6 практичних занять з питань бібліографічної та інформаційної культури.

Тема занять	Курс	Спеціальність
<i>Теоретичні заняття</i>		
Довідково-бібліографічний апарат бібліотеки. Сайт НБ МДУ.	3	Переклад (англ./нгр.)
	2	Мова та літ.(нім.)
	2	Мова та літ.(англ.)
Принципи пошуку інформації в системі Інтернет. Електронні ресурси НБ МДУ.	1	Мова та літ. (фр.)
	1	Мова та літ.(нім.)
	1	Мова та літ.(англ.)
<i>Практичні заняття</i>		
Використання ресурсів «РБІС-64» під час оформлення бібліографічних описів документів у списку використаних джерел	1 (магістр)	Мова та літ.(англ.)
	1 (магістр)	Мова та літ.(нім.)
	2 (магістр)	Мова та літ.(англ.)
	2	Мова та літ.(англ.)
	2	Мова та літ.(нім.)
Електронні ресурси читального залу ЕПФ	1	Правознавство
	1	Міжнар. економіка
	1	Екологія, ОНСтаСП

На базі читального залу факультету іноземних мов плідно продовжував діяти консультаційний бібліографічний пункт. На замовлення кафедр факультету зі студентами проводилися лекції за темами «Інформаційна культура студентів в бібліотеці. Правила користування НБ МДУ», «Технологія наукового дослідження. Принципи пошуку і відбору літератури для курсових робіт, пошук інформації в мережі Інтернет», «Бібліографічний опис документів в списку літератури» та ін. В програмі Power point було розроблено презентацію «Довідково-пошуковий апарат НБ МДУ». Також, для зручності студентів, створено електронні папки, які містять вимоги до оформлення наукових робіт, тез та статей для наукових студентських конференцій, правила оформлення списку використаних джерел.

Культурно-просвітницька діяльність бібліотеки була спрямована, як завжди, на виховання загальної та професійної культури майбутніх спеціалістів, на ознайомлення студентів із світовою та вітчизняною культурною спадщиною. Протягом року для користувачів бібліотеки було організовано 130 книжкових виставок різноманітної спрямованості. До 200-річчя від дня народження Т. Г. Шевченка читачам бібліотеки було запропоновано цикл книжково-ілюстративних виставок «Співець рідного краю», «Т. Г. Шевченко – поет, художник, мислитель», «...У нас нема зерна неправди за собою», «Вернісаж Т. Шевченка». Окрім традиційних, книжкових, бібліотекою створювалися й віртуальні, серед яких «Україна. Етнокультурна мозаїка», «Забутих книжок улюблені сторінки», «Тайни сучасного переклада: теорія і практика». «Імена в історії Мариуполя кінця XVIII–XIX вв.». Для студентів університету було проведено 16 культурно-масових заходів (диспутів, вечорів цікавих зустрічей, літературно-музичних вечорів

та ін.). Так, студенти спеціальності «Журналістика» змогли прийняти участь у диспуті з питань молодіжних субкультур «Персонажі паралельної реальності: які вони?», а студенти спеціальності «Італійська мова, література та культура» були запрошені на мультимедійно-музичний захід «Казки Італії», де в рамках тижня італійської культури ознайомилися з неперевершеною культурною спадщиною цієї країни. До Всесвітнього дня чаю, який відбувався у грудні, для студентів університету в читальному залі історичного та економіко-правового факультетів було організовано чаювання. У неформальній обстановці студенти різних спеціальностей мали можливість поспілкуватися, випити чашку гарячого чаю з ароматним печивом та варенням. Наші читачі висловили надію, що подібне чаювання стане доброю традицією бібліотеки. Поза межами університету, за запрошеннями, проводилися *заходи краєзнавчої спрямованості*: віртуальні екскурсії «Вулицями старого Маріуполя» для слухачів університету третього віку при Територіальному центрі соціального обслуговування (надання соціальних послуг) Приморського району; «Маріуполь: барви восени» для учасників клубу ветеранів війни і праці міста; година краєзнавства «Маріуполь и окрестности на фотографиях и видовых открытках» для учнів старших класів ЗОШ № 65.

Науково-дослідна робота бібліотеки була спрямована на проведення досліджень з питань вивчення організації, оновлення і використання фондів бібліотеки та її інформаційних ресурсів, а також інформаційної діяльності та краєзнавства. З метою виявлення рівня задоволеності обслуговуванням читачів у читальних залах бібліотеки було проведено соціологічне дослідження, яке дозволить покращити організацію обслуговування, внести в нього нові напрямки. Дослідження в області інформатизації сприяли розробці методики організації інформаційного

представництва як маркетингового засобу позиціонування бібліотеки в Інтернеті. Краєзнавчі дослідження було покладено у основу статті «Кирпичный стиль Мариуполя» («Мариупольский краеведческий сборник. 2014 г.»), за матеріалами якої на міському телебаченні створено фільм у двох частинах циклу «Мариуполь. Былое». Краєзнавець, співробітник бібліотеки приймала участь у телепрограмах з проблем збереження будинків, рекомендованих до внесення у реєстр пам'яток архітектури міста, з культурно-історичної цінності мариупольського некрополю.

Протягом року бібліотекою було підготовлено 5 *бібліографічних покажчиків*: «Михайло Олександрович Баймуратов» серії «Праці вчених МДУ», «Публікації професорсько-викладацького складу кафедри німецької філології» серії «Публікації кафедр МДУ», «Мариуполь і Приазов'я» (Ч. 2) нової серії «Фонд рідкісної та цінної книги наукової бібліотеки МДУ», «Мариупольський державний університет: інформ-моніторинг ЗМІ за 2013 р.», «Мариуполь у роки Великої Вітчизняної війни. Історія міста в контексті історії регіону».

За результатами науково-дослідної роботи бібліотеки протягом року було проведено щорічний *науково-методичний семінар*.

Один з важливих напрямків діяльності бібліотеки – сприяння *інтеграції серій «Вісника Мариупольського державного університету» до світового наукового простору*. Подовжено надання електронних серій «Вісника...» до Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського з послідовним переданням на зберігання до Порталу Наукова періодика України. У співробітництві з відповідальними секретарями усіх серій «Вісника...» проведено роботу із заповнення анкет на серії видання та передачі їх до міжнародної наукометричної бази Index Copernikus (Польща) для проведення оціню-

вання наукової якості. Також до цієї наукометричної бази було відправлено паперові варіанти всіх серій «Вісника» за 2013 р. Укладено договір між університетом та наукометричною базою РІНЦ (Російський індекс наукового цитування) з приводу включення до бази всіх серій «Вісника...». Було підготовлено та оформлено бібліографічні дані на всі випуски серій видання, і на цей час наявний повнотекстовий доступ до них на сайті РІНЦ та можливий пошук статей за допомогою пошукового апарату наукометричної бази. У цьому році укладено договір з Електронною бібліотекою Cyberlelinka (Росія) з приводу включення до її фонду всіх серій «Вісника...» та підготовлено та оформлено бібліографічні дані на всі випуски серій. Зараз за сприянням Cyberlelinki, серії «Вісника...» доступні через бази даних WorldCat, Bielefeld Academic Search Engine (BASE). В межах проекту «Придніпровський корпоративний каталог» бібліотекою виконувався аналітичний розпис всіх серій «Вісника...», які щомісячно передавалися до Дніпропетровської обласної універсальної наукової бібліотеки (ДНУНБ), тим самим розповсюджувалася інформація про наукові надбання університету.

Минулий рік, що пройшов для нашого міста в дуже складних умовах прифронтової зони, не міг не вплинути на діяльність університету і, відповідно, на діяльність бібліотеки. Перш за все, це вплинуло на зменшення студентського контингенту, на особливість навчання тих студентів, що проживають за межами зони. Але, слід відзначити, що завдяки ректору університету та дружньому і професійному колективу викладачів та співробітників, рік був плідним, насиченим, ознаменований значними результатами за всіма напрямками діяльності.

ББК 91
УДК 012

Відповідальний за випуск: директор наукової бібліотеки Маріупольського державного університету Шакула А. П.

Комп'ютерна верстка: Дейниченко О. В.

*Рекомендовано до друку
науково-методичною радою наукової бібліотеки
Маріупольського державного університету
(протокол № від . .2015 р.).*

НЗ4 Науково-дослідна діяльність наукової бібліотеки Маріупольського державного університету : матеріали III науково-методичного семінару. 26 лютого 2015 р. / ред. А. П. Шакула. – Маріуполь : МДУ, 2015. – 101 с.

У виданні представлено матеріали і статті співробітників наукової бібліотеки Маріупольського державного університету з науково-дослідної роботи за 2014 р.

Видання може стати в нагоді як співробітникам бібліотек, так і всім, кого цікавить діяльність вузівської бібліотеки.

ББК 91
УДК 012